

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

ארְבַּע רָאשֵׁי שָׁנָה אֵלֶּיךָ יָשִׁירִי. כלומר עשייתה כשהוא שלוש בשנה ותימה הדרגה קוּשָׁא לדוכמיה דקאמר לעיל ולמלא לא עייל כלל וקאמר כחמנא תשמיע ומיזיל עד מה הסוכות וי"ל דהאי מנא לית ליה דרשה לעיל: **ב**רְבִיבָרְךָ שְׁעָשִׂיין פּרְכִינְךָ. מתוך שגורנין מעט מעט שאין נלקטין ציחד אלא היום נלקטין ופרכין מעט ולמחר מעט ונמלא חן וישן מעורבין יחד אם הלכו צהם אחר לקיטה כשאר ירקא לכן אולי צהם צמר השרשה שבשנה אחרת משרשת כל השדה שהרי צבת אמת וזרעים אותם ומועשר פירות האילן וקטנית וירק מדרבנן הם אחד לפי דעתם כך פירש הקונטרס ותימה מינה מעשר דרבנן אלא שבשנים דלורייתא הואי דינס צמר לקיטה כשאר ירק היכי אולינן צמר השרשה מ"ל שם שנים בשביעית כשהשרשו בששית ושמת בשביעית זמן הזה ורבי היא כדלמחר גבי פרוצבול בפרק השולח (גיטין דף לו.) וס"ל א"י צמחא צמח' מנין לאורו ודומן ופרכין ושוממין שהשרשו לפני ר"ה שנסוכין אותן בשביעית מ"ל וקאסת את תבואתה בשביעית יכול א"ע"פ שלא השרשו צמח' ש ש ש שנים מורע ואקספת ששה וזרעים וששה אוספים ולא ששה וזרעים וששנה אוספים ב:

ע א מ"י מ"י פ"ד מהל' שמיטה הלכה י"א וי"א מהל' מ"ש הל' ח סמך ע"ן ק"ל וז'אין רמ"ב: ע"ב ג מ"י פ"ב מהל' תמוזות הל' ג וי"ב מהל' מעשר הלכה ח סמך ע"ן ק"ל קלס: ע"ג ד מ"י פ"ב מהל' תמוזות הל' י"א וי"א מהל' מ"ש הל' ג וי"ב וי"ב מהל' שמיטה הל' י"ב סמך ע"ן ק"ל וי"ב וי"ב ע"ד ה' מ"י פ"ב מהל' מ"ש הל' ח:

תורה אור השלם

1. וירעו את השנה השמינית ואבלתה מן התבואה וישן עד השנה התשיעית עד בוא התבואה האכלו וישן: וירקא מה כב

מוסף רש"י

פול המצרי. מן קטנית וזמו פאול'ה, מן שורני לדרע. דלס ורעו ליק סיה אילי מעשר דרביה צמר לקיטה, אלל מני קטנית צמר הששית אילי (תוחות ט'). צובר גורני לתוכו. לומר מפרין יפה ויחם, ונמצא תורם. חזק שנתן המונס מתקן את הדש הנשאר וכן שנתנו מתקן את היסן הנשאר (טו).)

רבינו חננאל

אל תקרי לשלש אלא לשלש פ', אני מצוה הרבה בשנה הששית שאפילו התבואה שהיא שליש מליאתה בשאר השנים, עשירי היא נחשבת מן השנה הששית ואינה מתבטלת בשביעית, וקראה הכתוב תבואה, חן רבן איתן בשביעית פרק ב' האור והדומן והפרטים והשוממין שהשרשו קודם ראש השנה ומעשרים לשעבר כול, (ברושלים) פירוש בירושלמי אמר רב הונא שאי איפשר לעמוד על אילון, מתו יביאו לעמוד לפיכך אמרו כי השרשים כמו פרי, אמר רבה אמר רבנן אילן בתר תבואה, דהו קודם תבואה שיש בשטח מתערר לשנה שעברה, תבואה וזרעים בתר שליש כדאמרין, ירק בתר לקיטה, נמי כדאמרין. שני דהנין בתר השרשה כמאן, לא כאילן ולא כתבואה ולא כירק, הדר אמר רבה מתוך ששעשין מ' פריין פריין, פירוש משאר פריין, ומשאוי' זו ממלאת ומביאה שליש ועדיין זו לא (לי) נתמלאה, הכל לפי שוון המקום, כיון שהשרשם של כל העצמות כאחת, אמר רבן חיובם במעשר בשעת השרשות, אם שנה שנייה (שניה), אם שלישית שלישית, לפי שזמן השרשה (באילן) ידוע הוא

לגופיה. תשובה על מה נאכל בשנה השביעית: **ה**אורו ודוהו כו'. מני קטניות הן דומן מיליו: **ו** פרגין. מקי"ו בלע"ו: **ז** מפעשין לשעבר. במעשרות שנה שעברה אם שניה מעשר שני ואם שלישית מעשר עיל: **ח** ומורין בשביעית. אם השרשו ערב שביעית לפני ר"ה: **ט** ומפעשין לשנה הבאה. בשנת לקיטתן אם משאר שני שבוע היא שאינה בשביעית: **י** צמר חנוטה. לקמן (דף טו.) נמלא לה בפירקין אילן שחטנו פירומיו קודם ט"ו שבט שהוא ר"ה לא לילנותו ממעשר לשנה שעברה: **יא** ירק צמר לקיטה. כדאמרן לעיל (ד' יב.) ליקט ירק ערב ר"ה כו': **יב**. קטניות כמאן שזינה שאלכו צהם אחר השרשה: **יג** מסוך שעשויין פרכין פרכין. מתוך שגורנין עשוי מעט מעט שאין נלקטין כלאחר אלא היום נלקטין ומפרכין מעט ולמחר מעט ונמלא חן וישן מעורבין יחד הנפרכין לפני ר"ה עם הנפרכין לאחר ר"ה אם הולכין צהם אחר לקיטה כשאר ירק כשהיא מפרש מעשרומו היל מעשר מן החדש על היסן ומן היסן על החדש אולי צהם השרשה שבשנה אחרת משרשת כל השדה שהרי צבת אמת וזרעים אותן ומועשר פירות האילן וקטניות וירק מדרבנן הן ויכולת צד החכמים לקבוע זמן לפי דעתם ללן אחד ואחד: **יד** פרכין פרכין. לשון זה נופל בקטניות כדלמרי' במסכת ביצה (דף יב.) מוללין גורניו ומפרכין קטניות צייט: **טו** מילנות ומפרכין ומה בכך אם ישן וחדש מעורבין יצבור את כל הגורן לתוכו כלומר צממתימה שיהא הכל נבלל יחד יפה ונמלא כשימרום ויער יתאם מן החדש במעשר לפי מה שיש צהם צהם ומן היסן לפי מה שיש יסן: **טז** לא סמיח. דסמיכין ציבילה לומר יפה נבלל ונמלא תורם מן החדש לפי מה שיש חן וימור ויצברו לאמנע הגורן שיהא כולו כחדש ונמלא תורם מן החדש שבו כו': **יז** יש ציבילה. יש לקמון על הציבילה לומר שיש משניהן בתוך המעשר לפי החשבון: **יח** אין ציבילה. אין סומכין על כך שיש לומר לא נבלל יפה ורובו של מעשר מן החדש או רובו מן היסן: **יט** חוץ מיין ושמן. המערב יין חדש עם היסן או שמן חדש עם היסן תורם ומעשר ממנו ויש צממער שניהם כפי החשבון שדבר לא נבלל יפה אצל יבש אין סומכין זו על הציבילה: **כ** אשפמיטיסה לר' וירא הא דאמר אחר גמר פרי הוה אמינא אפילו טבואה וויסיה נמי קמ"ל הלכה כר' שמעון שזורי במאי דפליגי. דבתבואה וימיהם לא פליגי (א) ולא אולינן צהם אחר גמר פרי אצל צמני קטניות פליגי דר' שמעון אולי צמר השרשה ורבנן לא אולי למדנו דאשכח שמואל מנא דלא איל צמר השרשה בקטניות אלא אחר גמר פרי ועליה סמיך לפלוגי עליה דר' שמעון שזורי ועליה דהא מתנינן דתנינן לעיל האורו והדומן והפרגין והשוממין שהשרשו כו' ואני לא ידעתי מאן הוא ההוא מנא: **כא** אשפמיטיסה לר' וירא הא דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי. ואף הקטניות לא הלכו צהם אחר השרשה וכי אמר שמואל הלכה כר' שמעון שזורי לא מטעמיה קאמר שזורי משום דקסבר יש בילה, דהא לית ליה לשמואל בילה בפירות, אלא משום שוולך אחר גמר פרי.

6) שביעית פ"ב מ"י, 7) מנחות ל' (תוס') שביעית פ"ב ה"ד א, 8) ונחמס פ. 4, 9) מנחות ל' ע"ט.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ר"ה אשפמיטיסה כי דתבואה וויסיה לא פליגי והכל מודים דלא חלוק:

לעיו רש"י

מיליו"ו [פני"ל]. דומן. מקי"ו (מ"ק). פרג. פאול"י (פישי"ל). שביעית.

מוסף תוספות

א. מתוך פירושו משמע שהן גדלים על כל מה כשאר ירקות והיה להם להתערר לשנה הבאה בתר לקיטה אם לא שעשאן פרכין פרכין, מוס' יטס. ג. וא"ת א"כ לא ילי טעמא דפרכין פרכין וי"ל משום דקשיא ליה מה דרית דמשך מרבית הנה להשריש ודרגן וירק מרבית הני ללקוט אלא משום דשויין פרכין. מוס' יטס. ג. ואמרין לה המתערב בלח מתערב בכילון ואין לו טעם וי"ל שלא דהא [בהן מחבריו קצת. מוס' יטס. פ.

רבינו חננאל

בגין הקליטה באילן, ואקשי עליה אבי ויצבור גורני בתוכו. כלומר, יעקבם הפרכין כלם כאחד (וידוע) אותם וישנה כחך ר' שמעון שזורי (3) פול המצרי ורעו לומר מתערר לישכבו, דרעו לירק מתערר להבא, ורעו לורע הוא חי ממי שנה שעברה, ורעו לאכלו כירק הוא חי ממי שנה הבאה, ופירק רבה ר' שמעון שזורי קא אמרת, ר' שמעון שזורי סבר יש בילה ונעשה כולו (ב)אחד, ומתני' דקתני האורו והדומן כול, לרבנן דפליגי עליה, סברי אין בילה, ואמרין משמי דשמואל הילכתא כר' שמעון שזורי, ואתקיפו עליה איני, והא אמר שמואל לכל אין בילה חוץ ומין, ומכלל שהפירות אין להם בילה, ואמרין אשפמיטיסה, כלומר נעלמה ממנו, הא דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי, פיר, ולפיכך אמר צובר גרני בתוכו כי באותה העת נגמר חפרין ולא אמר שמואל הלכה כר' שמעון

(א) ע"י היעב בערוך פרק פסחים, 3. ר"ל דר"ש שזורי פירש בתוספתא פ"ב שביעית דלס ורעו לרע וי"ב וי"ב וי"ב.

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יד.

א) שביעית פ"ב מ"ט,
ב) עירובין ו' יבמות טו,
ג) יומא' שביעית סוף פ"ג,
ד) שביעית פ"ב ה"ד,
ה) ישר' לעיל במשנה ד'
ו) א"ל ז'ל כהנה שניה
ז) א"ל ז'ל כהנה שני'
ח) ויע'ע'ע'ע'ע' קידושין ג'
ט) ד"ה מ"ה י"ק

תורה אור השלם

1. חג השבועות תשעה לך
שבועת ימים באספק
מגןך ומיקבך.
דברים טו יג

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ה א"כ
בניסוח ל' דמין דמע
מזון מוס' ל' יום כ'
ה' א' תמי' דמין שמי:
(7) ת"ם ד"ה ה' ה'
אמנ' י' וטפי יניח
ל'ה' לשמאל: (8) באר'
דע'ע'ע'ע'ע' דר"ש דצובר
גורז משום דש' מיל':

מוסף רש"י

שלישית אחרון. כל האילן
קרוי תמרון (שד"ח פ' א)
באחד בשבט. וזהו
שניה הנכנסת לשלישית
הה' (בבב"ח פ"ג ו'ג)
ה' בשני עשירין.
שניה יזאלה ושלשית
נכנסת ה' א"ל שניה
למשטת מעשר לשלש
שני' ושלשית מעשר
לשון ומעשר ע"י (שד"ח פ' א)

מוסף תוספות

א. וא"ת ה' א"ב ט"ק
גורן ויקב לאשמעינן
דבפסוקא גורן ויקב
הכתוב מרוב כדאמרין
בשעתא דלעיל (פ"ג)
י"ל דמזון לא חזי נפק
ה' ספולת גורן ומזון
חיוקין לן כל מילתא דאין
טמכין כדבר התקבל
מבואר כדאיתא בסוכה
ל' ויתיר ויקב למיפק
גורן על כל מי שנה
שעברה. א"ל ה' ה' מצי
למירוב וזה הא"ס' פ'ג
ומיקב באספק למה ל'
לאשמעינן מה א"ס' ה'
גורן על מי שנה וכו'.
מוס' ע"ס. ב. דאמר בב"ק
דראש השנה (דף י"ג ב)
באספק מגרן ומיקב
מה גורן ויקב מיוחדים
שגדילין על מי שנה
שעברה מתעשרין לשעבר
יצאו ירקת שגדילין על
מי שנה הבאה אבל ר"ע
דריש מה גורן ויקב
מיוחדים שגדילין על רוב
מיס וזו מי שגמיש שרוב
היעים גדילין על דין יצאו
ירקות שגדילין על כל
מיס אף על השאוקין
הדולין ומשקין אותן
תמיד כדכתיב (דברים יא)
השקית בירגל כגן הירק
הני גורן ויקב על כל
מיס ניבחו מתעשרין לשנה
הבאה. ר"ש שביעית פ"ב
מ"ט. ואני מזה א"כ למה

ולר"כ. הני תלת דשמואל הלכה כר"ש שזרי ולכל אין זילה והכל
הולך אחר גמר כר"י: כרענן פזורה ל"ה. ואין תורמין ממנו ואין
לו מקנה לחדש וישן שנעמדו אלף א"כ מורמין עליו ממקום אחר
לפי חשבון מחדש על החדש ומשן על היסן: קשיא דשמואל
ארשמואל הכא אמר שמואל הלכה
כר"ש דיש זילה והכא אמר אין זילה:
קמ"ל הכל הולך כו'. לנמיראל דכוליה
חדש הוא והלכה כר"ש ולאו מטעמיה:
במאי דפליג. זמנין קטנית אמר
שמואל דמעשרין הנשארין לפני ר"ה
בנשארין לאחר ר"ה ויהי' טעמא
למלתיה משום דהולכין כהן אחר גמר
פרי אבל תבואה ויחיים אחר שלש:
ולשמעינן פני פריס. ומדלמ' שמואל
הכל הולך אחר גמר פרי אשמעינן
דחיי' דקאמר הלכה כר"ש לאו משום
זילה לית ליה דאי אית ליה זילה
אמאי אשמעינן הכל הולך אחר גמר
פרי: באספק מגרן ומיקב.
מכאן סמכו חכמים לקבוע זמן מעשר
ירק דכרביס' אחר לקיטה לאסמכתא
צעלמא כל אספי' שלך היא כמרומת
גורן ויקב שהלכה כהן תורה אחר
שנה שהיא'ע' שלש הרי שהלכה
ז'ל אחר שנה שגדלו בנמימיה שהנחת
שנה שלהן היא גדילתן שמואלה
שנה ראיה ליקר' דבזוק: אף כל
כו'. דכל הלכו זאלין אחר חנטה
בגדילת פרימיו ע"י שהעלאת
שרף האילן לפני חנטה הוא: יאלו
ירקות שגדילין על מי שנה שגמ'
והיינו שנת לקיטתן שהרי גוזזין אותה
והיא חוזרת וגדילה: רוב מיס. ה'ס
מי שגמיש שרוב זרעיס גדילין על
ידס: על כל מיס. אף על שאזנין
שדולין ומשקין אותן תמיד כענין
שגמ' (דברים יא) והק"ט כגדילין
כגן הירק. סתם גן הירק דרכו
בנשקף: זללים הסריסים. י"פול'
בלע"ז שפול נעשין גדולין כשאר
זללים: ופול רומי'ם שזרעו לירק
דאי זרעו לזרע קטנית הוא ולא
לזרע כו' אלף אחר הגרשה: איכא
זינימ' כגון שזעט מהס מ'ס ולא
השקן שלשים יום לפני ר"ה ולקטן אחר ר"ה וכי הוא ממני' דמין
במס' שביעית (פ"ב מ"ט) זללים הסריסים כו' ר"י הגלילי אית ליה הא
ממני' דמין דמעט (8) מיס שלשים יום לפני ר"ה נמנאלו גדילין
על מי שנה שעברה ולר"ע הרי גדילין על כל מיס ומתעשרין
לז'ל: כפי רומי'ם מפרש א"כ ר"ע אית ליה הא ממני'
שזעט מהסן מיס שלשים יום לפני ר"ה מתעשר לשעבר ומפרש
טעמיה כגמ' ירושלמי א"ר מנא מכיון שזעט מהסן מיס שלשים
יום לפני ר"ה נעשו כעל כלומר זמן חיוכן למעשר כר"ה [דהסן] לא נסתפקו מכל מיס שהסן מיס שאזנין זה שלשים יום כי
אס ממני שגמיש יאלו מתורת ירקות הגדילין על כל מיס ונכנסו כמות שדה העבל דמסתפק זמני גשמיס ומתעשרין
לשעבר. דרכן של זללים הסריסים ופול המזרי למנוע מהסן מיס שאזנין פרק אחד לפני לקיטתן כדי להקשות לפיכך חילקום
חכמים משאר ירקות אלס שאר ירקות שאין דרכן כזכר אפילו מנע מהסן לא יאלו מדין ירק וצטלה דעתו. זללים הסריסים מסתפקין
לשנה כהשקף אחת לשלשים יום ויותר לפיכך אס השקן כמון שלשים יום לפני ר"ה נמנאלת השקף וזת מועלת להס
בשביעית לפיכך אסורין בשביעית ולענין מעשר נמי הו' להו כגדילין על מי שנה הצאה שעדיין לחלוטית השקפתן קיימת אלס
ירק שדרכו ליגוז לירך להשקותו תמיד ואפילו מנע ממנו שלשים יום לפני ר"ה צטלה דעתו אלס כל אדס ולא נתנו כהן חכמים
מילוק לפי שאין דרכן כזכר ומלמאל דלא כמיחא היא: ז' צאה כעצט ר"ה לאלין. ואין תורמין מפירות אילן שחנעו פירותיו
קודם לכן על פירות האילן שחנעו לאחר מכאן: הואיל ואלו רוב גממי שנה. שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה
ועדיין רוב תקופה מנחון כל שכן דמין דרוב תקופה מנחון עדיין לא הגיע זמן החנטה ולא היה להס לקבוע ר"ה עד אדר: שליקט
אחרג. פירות אילן אחרג: שני עשירי'ס. מעשר שני (9) כשנה שניה ומעשר עני כשנה שלישית שהיתה שניה נכנסת לשלישית:

ה'ה' אמינא ברבנן כבירא ל"ה. מימיה והא ודאי כרענן סבירא ליה
טפי מר' שמעון שזרי דרענן דפליגי עליה צפ"ב דשביעית
(משה ט) סבירא להו דפול המזרי כתר לקיטה ופי' (י) [והן] ליה
לשמואל לפסוק כרענן דר"ש שזרי ואפילו אס תמנאל לומר דאיכא רענן
כצרייתא דס"ל פול המזרי כתר
הגרשה ולית להו לזרע גרנו מ"מ לימא
הלכה כרענן דממני' דשביעית והו'
נימא טפי מדר"ש שזרי וי"ל דשמואל
זכר לפסוק כר"ש שזרי ככל דמני
אפילו צארו וזון ופרגין ואומנאל סבר
ולא מטעמיה דטעמיה דר"ש (8) משום
לזרע גרנו דש זילה ושמואל סבר
אין זילה אלס משום דהכל הולך אחר
גמר פרי ואף ע"ג דצחקונמ' רכב
(נמנות דף י:) מימיה ההוא רכב
המזרי ולא מימיה ההוא דאורו וזון
ופריגין כלל מ"מ נקפא מינה לגבי
ההוא: מזה גורן ויקב. ואסמכתא
צעלמא דמעשר ירק דלענין ועיקר
(9) לענין סוכה א"ר משום שביעית
דארמייתא א"ר ירמיהו קרא א"ר:

בצ"צ

קופרצי' דלא עבדין זרע:
ופול המזרי שזרעו א"ר. דאי
זרעו לזרע הא תנן דפ' שני
דשביעית (מ"ט) כולל כהן דבתר
הגרשה ואפי' לא מנע מהס מ'ס והן
מזנה פירוש כקונטרס דאמאי כרבי
יוסי הגלילי אכל א"כפכא נראה דאמאי
כר"ע ז' ולא כרבי יוס' הגלילי דלמנ'
עלה בירושלמי א"ר מנא מכיון שזעט
מהסן מיס שלשים יום לפני ר"ה נעשו
כעל כלומר יאלו מתורת ירקות
הגדילין על כל מיס ונעשו כשנה שניס
הצעל שמסתפק זמני גשמיס
ומתעשרין לשעבר: בא"ר בשבט
מ"ב. מפרש נמי לז"ה כמו לז"ש
אלס קמא נקט דלמנ' זמן מועטת של
גשמי שנה זו צאה כעצט ולמנ' כז"י
כעצט וכל הנומ'ס קודם זמן נעשו
היינו על גשמי שנה שלפני תשרי והא
דלא אזיל צאללות כתר תשרי כמו
בשליש בתבואה ו אסורין משום דררשיין לעיל

פ"ג

דף י' פעמים כרענן ועדיין אסורין משום ערלה:
הנה"ה
וזה ג' מי עשירי'ס. אס שני מעשרות ממש הפריס אל
היה מתוקן דהמזנה כמעשרות הן מקולקלין ויכרסו'
מפרש שניה הנכנסת לשלישית היתה והפריס מעשר
שני ופדלו וחלקו לעניים והעמית אלס בירושלם. ע"כ:
שהפריש מעשר א' למעשר שני ופדלו וחלקו לעניים:
לרבעי

ל"ה

אמר שזעט מהסן מיס שלשים יום לפני ר"ה ואפילו לא מנע מהסן מיס כלל לפני ר"ה אלא שזעט מהסן לאחר ר"ה דהא גרלו
על מי שנה שעברה כגורן ויקב. כע"ל. ג. משום דמין שזעט מהסן מיס שלשים יום בשנה שעברה הרי אלו כגורן שהוא
גורן על מי שגמיש ולא כגדילין דרך השקפה דהיינו על כל מיס והלכן עשירון של אלו ושביעיתן כגורן. א. דאמר כל
שגדילין על מי שנה שעברה יצאו ירקות שגדילין על מי שנה הבאה אף אלו שהחזיר לזון מיס לאחר ראש השנה וגדלו קצת
על ידי אותן מיס של שנה הבאה הרי אלו כירקות שגדילין על מי שנה הבאה. א. א. (כיון שהוא חזק כהן תשרי לשבט
אני אלא כמות ירקת מיס שלפני ר"ה ושרף שעלה בו כמותן אותן מיס ואותה ירקת הוא שרופיא פירות אלו, הלכן
עשאן כחובות לפירות אלו כאלו חזנו קודם תשרי והואיל וזמנה משרף שלפני תשרי הוא. וכפי'א לעיל דף י' א. מ"י. דבבב"ח
דאלו אילין כשנה ודירוחו כהן גשמיס שחזנון על יום וחשבינן משנה שעברה וכו' והלא גבי תבואה דאזילין בתר

עך א מ"י פ"ד מהל'
שמעון הלכה ח ופ"א
מהל' מ"ש מ"ט:

לענין רש"י

צ"ל רש"י [צ"ב פ"ט].
בצלצלים. בעל קטן.

רבינו חננאל

ומצאנו לשמואל שלש
שמינתי' א' א"כפכא כר'
שפעון שזרי. ב' הכל
הולך אחר גמר פרי. ג' לכל
ראין בילה חזון מין ופולן.
צריכי, דאי אמר הכל
הולך אחר גמר פרי, היינו
אומרים אפילו תבואה
וזימיה בתר גמר פרי,
ולית ליה [בתר] שלש,
לפיכך אמר הלכתא
כר' שמעון שזרי בתר
דפליגי, והוא פול המזרי
שזרע לזרע שהשטרשו
היא נמירוחו כרענן וכיבא
בילה, דהודיע כי ל"ו
ושפן שני בילה. גמ' ר'
יוסי הגלילי אומר באספק
מגרן ומיקב, מה גורן
ויון מיוחדין שגדילין על
מי שנה שעברה והן
מתעשרין לשנה שעברה
כול', ופשוטה היא. דרבי
הכל ירק עשורו בשעת
לקיטתן, כל הלוקט קודם
ראש השנה פירוש כשנה
היוצאת, וכל הלוקט אחר
ראש השנה עשורו כשנה
הנכנסת. ו' יוס' הגלילי
דייק כל הפירות הגדילין
על מי שנה שעברה ואין
צריכין למי שנה הבאה,
מתעשרין לשעבר, כגון
התבואה וכיבא בה. אבל
הירקות שאזנין מיס בכל
יום מתעשרין להבא. ו'
אבל ביעיורו סבר לאחור רוב
מיס אזנין, וכל הפירות
הגדילין על רוב מיס, אף
על פ' שדריין אס וירדן
עליון גשמיס מועילא
להן, כל התבואה וכיבא
בה, מתעשרין לשעבר.
אבל הירקות שהן גדילין
על כל מיס, שהמיס
בכל יום ויום מגדילין
אותן מתעשרין (לשעבר)
(להבא). ואמרין כדרי
לדברי הכל התבואה
וכיבא בה מתעשרין
לשעבר, והירקות
מתעשרין להבא, א"ר
ביעורו. ואמר ר' אבהו
בצלון הסריסין ופול
המזרי, פרי' בצלון
סריסין, כגון שמיפק זרעס
קודם שהוקשרו לה'
להתגדל ראשיהם, ל'
עקיבא דאמר כל הפירות
הגדילין על רוב מיס,
מתעשרין לשעבר והני נמי
מתעשרין לשעבר. ל'
יוסי הגלילי דאמר הגדילין
על מי שנה שעברה, הללו
כירקות סרי, דתנן במסכת
שביעית פרק שני בצללים
הסריסים ופול המזרי
שזעט מהסן מיס ל' יום לפני
ר"ה, מתעשרין לשעבר
ומתורן בשביעית כול',
דהא תמני' כר' עקיבא.
באחד בשבט ראש השנה
לאילן דברי בית שמאי,
בית הלל אומרם ט"ו

ל"ו

הואיל ואלו רוב גממי שנה מתעשרין לשעבר. פרי, כמצאנו זמן
הגשמים המועילין ומתענין בהם שירדו מ"י מברחשון עד סוף ניסן, כמפורש בפרק מאימתי מוכרין גבורות גשמים. הנה
אליבא רביה הלל דאמר ב"ז בשבט, יצאו מימות הגשמים י"ג מברחשון וכסלי וסבת וז' משבט, הרי' ג' חדישים פחות
שלשה ימים. ושאר מימות הגשמים ט"ו (בשבט) ומשבטן וארז וניסן, הרי שני חדישים וז' חזי. הנה יצאו רוב [ימין] גממי
שנו. וז' שרוב תקופת טבת עדיין כמחון, שנשאר חצי שבט וארז ומקצת מניסן, לא משגזנין בתקופה למוטרא
עדיין רוב התקופה של שנה הבאה היא, אלא מתעשר לשעבר. תר רבנן מעשה כר' עקיבא שליקט אחרג באחד בשבט
ונתן בו שני עשירין וכו'.

ל"ז

הואיל ואלו רוב גממי שנה מתעשרין לשעבר. פרי, כמצאנו זמן
הגשמים המועילין ומתענין בהם שירדו מ"י מברחשון עד סוף ניסן, כמפורש בפרק מאימתי מוכרין גבורות גשמים. הנה
אליבא רביה הלל דאמר ב"ז בשבט, יצאו מימות הגשמים י"ג מברחשון וכסלי וסבת וז' משבט, הרי' ג' חדישים פחות
שלשה ימים. ושאר מימות הגשמים ט"ו (בשבט) ומשבטן וארז וניסן, הרי שני חדישים וז' חזי. הנה יצאו רוב [ימין] גממי
שנו. וז' שרוב תקופת טבת עדיין כמחון, שנשאר חצי שבט וארז ומקצת מניסן, לא משגזנין בתקופה למוטרא
עדיין רוב התקופה של שנה הבאה היא, אלא מתעשר לשעבר. תר רבנן מעשה כר' עקיבא שליקט אחרג באחד בשבט
ונתן בו שני עשירין וכו'.

לרבעי. הך משנה אחת כמאן דמי נטע רבעי^א בריש כ"מ (ברכות דף לה.)^ב: וְרַב־שְׁבִיעִית. ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש בירושלמי דביכורים פרק ז' כגון אמרוג בת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לצעלים כאלין דמי דנטע ופטור ממעשר כירק דבתר לקיטת^ג ולא דלא תנא שיה אלא לאלין לענין כלאים דהא הוי כלאים בכרם משא"כ בירק ולענין ר"ה שלו שצט כאלין כדאמר בשמעתין לא מניא הכא אלא מני דצהאי אזלי בתר מנטה וצהאי בתר לקיטה וא"ת אמאי לא אזלינן באתר בתר לקיטה לכל דבר כיון שגדל על כל מים כירק למאי דפרישית לעיל^ד (ה) דהויא דרשה לריכא בשביעית דלורייתא ו"ל דמשום דדרשינן לעיל (ד) גבי ערלה פמשים שצריכית ועדיין אסורין משום ערלה^ה וא"ת דהא דמשמע דלזלינן בירק בתר לקיטה לענין שביעית וזממכת מותרין חוץ מספיקי כרוב ופירש ר"ש שם ע"פ הירושלמי דלירי כפסימי ששית הנכנסת לשביעית ומתקן צהאי הויא דפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא: ושם) דמניא אפיכא כולם לפרשין חוץ מקפיקי כרוב^ו ונראה דהא דאמר בירק בתר לקיטה היינו כשלא נגמר גדולם בששית^ז אבל נגמר גדולם בששית שרו בין לר"ע בין לר"י ויפ"י הגלילי מדי דהוה אצלנן הסריסים דלעיל שמנע מאן דפלגי התם הכא מודה דל"י ויפ"י הגלילי כיון דנגמר גדולם ממלאו גדליים על מי שנה שעברה ומו לא גדלי על מי שנה הצאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים יוצאין ממורת ירקות הגדלים על כל מים כדאמר^ח בירושלמי כדמפרש לעיל גבי צללים דנעשו וסדה דבעל שמתפקת צמי גשמים ומתעשרים לצעבר וכן לעיל (דף יג:.) גבי ארז דותן דהייז להו שמואל דין ירק דבתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי אלמא גמר פרי עיקר אלא נקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בתר גמר פרי והנהו גמרי פריים ביחד אלא שאין מייבשין ביחד כדאמר^ט דעשוין פריין פריין^י

אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה ר' יוסי בר יהודה אומר לא מנהג ב"ש ובי"ה נהג בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג בה דתנן^א "אתרוג שוה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד שוה לאילן בג' דרכים לערלה ולרבעי ולשביעית ולירק בדרך אחד שבשעת לקיטתו עישורו דברי ר"ג ר' אליעזר אומר אתרוג שוה לאילן לכל דבר ומי עבדינן בתרי חומרי והתניא^ב לעולם הלכה כדברי ב"ה והרובה לעשות כדברי ב"ש עושה כדברי ב"ה עושה מקולי ב"ש ומקולי ב"ה רשע מחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר והכסיל בחשך הולך אלא אי כב"ש בקוליהון ובחומריהון אי כב"ה בקוליהון ובחומריהון^ג ר"ע גמריה אסתפק ליה ולא ידע אי ב"ה באחד בשבט^ד (אומר) אי ב"ה בשבט^ה (אומר) ר' יוסי בר יהודה אומר לא מנהג ב"ש ובי"ה נהג בה אלא מנהג ר"ג ורבי אליעזר נהג בה באחד בשבט בבית שמאי נהג בה א"ר חנינא ואיתימא ר' חנינא הכא באתרוג שחבטו פירותיו קודם מ"ו דאירך שבט עסקינן ובדין הוא אפילו קודם לכן ומועשה שהיה כך היה רבינא אמר כרוך ותני לא אחד בשבט היה אלא מ"ו בשבט היה ולא מנהג בית שמאי ובית הלל נהג בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג בה אמר רבה בר רב הונא השתא דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטתו עישורו בירק ראש השנה שלו תשרי מיתבי ר' שמעון בן אלעזר אומר^ו בליקט אתרוג ערב מ"ו בשבט עד שלא תבוא השמש וחזר וליקט משתבוא השמש אין תורמין ומועשרין מזה על זה לפי שאין תורמין ומועשרין לא מן החדש על הישן נכנסת לרביעית שלישיית מעשר ראשון ומועשר עני רביעית מעשר ראשון ומועשר שני שלישיית א"כ כב"ש ס"ל דנתחדשה שנה

היום דאי כב"ה לקיטתה וחנטתה בשנה אחת הוה: דאידך שצט דאשתמדק שהאתרוג דר צאלנו שמים ושלש שנים וצט"ו בשבט דאשתמדק נכנסה שנה שלשית ועדיין לא יאכת שלשית מנאלת שחנטה בשניה ובלקטה בשלישית: וצדין הוא. דאם לקטה קודם לכן או בכפולו או בטבת נמי הוה נוהג צה"י עישורין משום מנהג ר"ג ור"א: אלא מעשה שהיה ב"ה לא אחד בשבט היה. שאין צה חידוש שנה: אלא מ"ו בשבט היה. לדברי הכל נתחדשה שנה: ר"ה שלו פסרי. כדין ירק ולענין מעשר קאמר: שלשים נכנסם לרביעית. לקמן [טו:] פריך מ"ש דלא תנא ואם הייתה שנה נכנסת לשלישית דמניא לעיל (דף יג:.) גבי ליקט ירק: מאן

הנהרות הב"ח
(א) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ב) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ג) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ד) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ה) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ו) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ז) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ח) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ט) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(י) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'

מוסף רש"י
אחד כדברי בית שמאי. דלמני נחמד בשבט ר"ה לאלין וכבר נכנסת לשלישית. ואחד כדברי בית הלל. דלמני עד חמשה עשר ב' לא הוי ר"ה ועדיין שיה הוא (שביעין ז) מעשר שני כפי הלל דלמני שני בשבט ר"ה לזלינן ואח"כ שנה היא ומעשר עני כפי שמהל דלמני ששית בשבט ר"ה לזלינן ושלישית היא (ביבמות יז.) לערלה ולרבעי ולשביעית. ערלה ורבעי ושבט צו כאלין ולענין שביעית הולכין כפירותיה אחר החטום כאלין ולא אחר לקיטה כירק (קדושין ב. וצ"ד) וסוכה (טז.)

שביעית לקיטתו
עישורו. שאם חנט בשנה שנה שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר עני ובלקט בשלישית לשמיטה שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר עני, מתעשר כדין מעשר שלשית ואילו שאר אילנות חטטו פירותיהן בשניה ובלקטו בשלישית מתעשרין כדין שניה, ולענין מעשר הסווא תמרוג לירק דמעשר פירות האילן וירקות דרבען ומעשר גרונ ויקב דלורייתא. ונגובין ויקב ליפסן (לעיל יג.) שחמשה אחר השנה שהיוו שלש מקליף, ואמטו רבען מעשר דכריהס אגרון ויקב, מה גרונ ויקב מיוחדים שגדלים על רוב מים דהיינו מן בשמים ומתעשרין לשנה שעברה, אף כל הגדלים על רוב מים, כגון פירות האילן, מתעשרין לשנה שעברה, וא"ל ירקות שגדלין על כל מים שמתעשרין לשנה הבאה, והאחרו נמי גדל מן כל מים כירק. (סוכה טז.) וצ"ל דקדושין (א.) לכל דבר. אף למעשרות (סוכה טז.)

הנהרות הב"ח
(א) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ב) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ג) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ד) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ה) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ו) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ז) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ח) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(ט) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'
(י) תוב"ט ד"ה לשביעית ט'

רבינו הגאון
פיר' לערלה שוה האתרוג ולשביעית אי"ז דרבר אין לאילן, דאילן בתר חנטה. כל העינין פסות הוא ונתברך בדרך קצרה מאלמור אין ישראל, דגרסינן מעשה ב"י עקבא שליטת אתרוג ונתן עליו חומר בית שמאי ובית הלל (גיט'א) וחומר בית הלל (שבת טז.) ורובן גמליאל ור' אליעזר. וכן גמליאל ור' אליעזר לא על דבית הלל אינון הוו, אמר ר' יוסי ב"ר אבהו תפטר בשבט של שנה שניה ותכנסה שלישיית, על דעתיה דרבן גמליאל מעשר עני, על דעתיה דר' אליעזר מעשר שני. מה עשה פירי וקראו מעשר שני, ופראו ונתנו לנשים.

תורה אור השלם
1. הדין הוה לך כל פירות והכסיל בחשך הולך וידעתו גם איני שפקדה אחר ירקך אתה קלום: קהלת ב די

מוסף תוספות

א. דאית ליה כל פירות האילן בתורת רבעי, פ"י נכנסת לה. ג. ואף על פי שנקלט בשביעית, ואילו היה שוה לירק היה חייב בביעור כשנת לקיטתו. רש"י. ג. ואי אתרוג הנכנס בביעור האילן הוהט בשביעית. שם ד. אף על גב דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לחלוף מין שאר אילנות לענין שביעית כיון דלענין ערלה ורבעי לא לקיטתו תורה משא"כ אילנות. מוס' קדושין דף ג. ד"ה מה. ה. ודרשה אמת ולא לאתרוג ומכ"מ לענין שמיטת שוה דרבען תני חמשים אחר לקיטתו עישורו האילן ונזיל על כל מים כירק. שם. 1. משמע דירק הנכנס משיטתו חייב בשביעית אסור כשנת לקיטתו. רש"י. 2. וכן מיידי בספחים שגדלו בשביעית וכו' מ"מ ש"מ דלא אזלינן ללל בירק בתר לקיטה אלא בתר רוב גדולתו משרשי פירות שיהו נכנסים לשביעית. מוס' שם ד"ה תמרוג. ה. ודל"ל שמוכח מתוך הדין שמוכחם בשביעית ואפי' באתרוג דכוחיה הנכנס משיטתו לשביעית פסול מן הביעור, אבל אתרוג שנגמר בישראל לגמרי בשביעית אינו לכשתמצא לומר שהוא ירק לשביעית היה פסול מן הביעור וירק כ"י היא גווא פסול כדאמרן. רש"י. ט. ולכן מותר לעשר לשמואל אי"ז דרבר אין בילה. מוס' לעיל יג: ד"ה אחר. י. והולך ומתבטל שהוא כירק של נגמר בישראל לגמרי. רש"י.

